

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۹۲) آئین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

مقدمه

مجلس شورای اسلامی دارای دو شأن تقنین و نظارت است که آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی روند اعمال آن را معین می‌کند. ابزارهای نظارتی که در قانون اساسی و آیین‌نامه داخلی فعلی مجلس ذکر شده شامل استیضاح، سؤال، تذکر، تحقیق و تفحص، کمیسیون اصل نودم قانون اساسی و دیوان محاسبات کشور است. در این میان ابزار «تذکر» که در ماده (۱۹۲) آیین‌نامه داخلی مجلس پیش‌بینی شده، دارای جایگاهی ویژه است. زیرا نسبت به سایر موارد مذکور سهل‌الوصول‌تر بوده و نیز توسط هریک از نمایندگان قابل اعمال است.

البته قابل ذکر است که براساس ماده مذکور، «تذکر» به تذکر کتبی محدود شده و از این‌رو هریک از نمایندگان می‌توانند به رئیس‌جمهور یا هریک از وزرا در مسائلی که می‌تواند از آنها سؤال کند، کتباً تذکر دهد. هیئت رئیسه مجلس نیز تذکرات مذکور را برای مخاطب آن ارسال می‌کند و خلاصه آنها نیز در جلسه علنی مجلس قرائت می‌شود.

با توجه به صلاحیت نمایندگان مردم نسبت به نظارت بر رئیس‌جمهور و وزرا از طریق تذکر، تحدید این ابزار به تذکر کتبی صحیح به نظر نمی‌رسد. در عمل نیز تذکرات شفاهی توسط نمایندگان محترم صورت می‌گیرد و معمولاً در این موارد به بند «۱۱» ماده (۲۳) و ماده (۱۸۲) آیین‌نامه داخلی استناد می‌شود که البته ارتباط چندانی بین این مواد با تذکر شفاهی به رئیس‌جمهور و وزرا وجود ندارد.

ارزیابی متن طرح پیشنهادی

۱. متن ماده (۱۹۲) آیین‌نامه داخلی مجلس، همان‌طور که گفته شد درباره تذکر کتبی است. افزودن تبصره‌ای به این ماده با مفاد تذکر شفاهی با توجه به اینکه تذکر شفاهی و کتبی دارای شأن یکسان بوده و صرفاً از حیث شکلی با هم متفاوتند، صحیح به نظر نمی‌رسد.

۲. در متن طرح از «وزرای مسئول موضوع این ماده» یاد شده و حال آنکه «هریک از وزرا» کافی است، زیرا از متن ماده نیز اینچنین برمی‌آید که به هر وزیر در موضوعاتی که می‌تواند مورد سؤال قرار گیرد، می‌توان تذکر داد.

۳. در متن طرح، موضوع تذکر شفاهی به «مسائل بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای مهم» محدود شده است. ولی مرجع تشخیص اهمیت این مسائل مشخص نشده و از این نظر دچار نقصان است. با وجود آنکه تفاوت گذاردن بین موضوعاتی که می‌توان در مورد آنها تذکر کتبی ارائه کرد با موضوعاتی که قابلیت تذکر شفاهی دارند، اصولاً مطلوب است، ولی ارائه معیار و ملاک مشخص برای آن ناممکن به نظر می‌رسد.

۴. عبارت «تنظیم زمان ارائه تذکرات با رئیس جلسه است» دارای ابهام می‌باشد. از یکسو، اگر منظور از آن تعیین وقت برای هر تذکر شفاهی باشد، این کار در پیشنهاد حاضر صورت گرفته و سه دقیقه به آن اختصاص یافته است که زمان مناسبی نیز محسوب می‌شود. از طرفی، اگر منظور از آن، تعیین زمانی برای ارائه تذکرات باشد به این معنی که تذکرات در ابتدا یا انتهای جلسه ارائه شود، این کار را خود آیین‌نامه می‌تواند انجام دهد و زمان را تعیین کند، همان‌طور که در مورد نطق نمایندگان انجام شده است.

۵. در سطر پنجم طرح، از «تذکر شفاهی به مسئولان اجرایی» سخن گفته شده درحالی که «مسئولان اجرایی» اعم از رئیس‌جمهور و وزرا هستند و به این جهت، عبارت پیش‌گفته با صدر متن طرح تعارض دارد.

ارزیابی متن اصلاحی مصوب کمیسیون

متن مصوب کمیسیون، علیرغم وجود نقاط قوت و تلاش برای رفع ایرادات متوجه این طرح همچنان واجد سه ایراد می‌باشد.

اولاً موضوع ماده (۱۹۲) آیین‌نامه داخلی تذکر کتبی است درحالی که موضوع تبصره الحاقی محل بحث تذکر شفاهی است و با توجه به اینکه اصولاً تبصره‌نویسی در راستای تفصیل یا روشن نمودن حکم مصرح در اصل ماده تشریح می‌گردد از این حیث تقنین این متن به‌عنوان تبصره ماده مذکور محل اشکال می‌باشد. ثانیاً قید «مهم» همچنان در عبارت «مسائل بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای مهم» آمده است، حال آنکه هیچ معیاری برای تعیین مهم بودن ارائه نشده و از این حیث ایراد سابق همچنان به قوت خود باقی است.

ثالثاً درخصوص واگذاری مسئولیت «تعیین زمان تذکر به رئیس مجلس» با توجه به مناقشه‌انگیز بودن این‌گونه تذکرات، به‌نظر می‌رسد اصلح آن باشد که، تعیین تکلیف در این خصوص در خود آیین‌نامه داخلی انجام پذیرد.

جمع‌بندی

با توجه به ضرورت تصویب طرح حاضر و با عنایت به نقاط قوت آن ازجمله تعیین محدودیت دفعات اعلام تذکر و منع واگذاری حق اعلام تذکر و ... ضمن ارائه پیشنهاد حذف قید «مهم» در عبارت «مسائل بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای مهم» تصویب اصل متن اصلاحی کمیسیون مطلوب می‌نماید.